कारणैःयंत्रनिपीडनादिभिः तांसिद्धिंतैलादिप्राप्तिं कर्मणामितिपाठेसिद्धिफलं तांतैलप्राप्तिं ॥ २८ ॥ कुशलेनेति विशेषात् फलभेदात् ऐहिककर्मणोपिप्राबल्यमस्तीत्यर्थः ॥ २९ ॥ विधिप्रतिषेधशास्त्रवै यर्थ्यान्यथानुपपत्त्यापिपुरुषकारस्यश्रैष्ठ्यमाह इष्टेतिद्वाभ्यां इष्टंयागादि आपूर्त्तंतडागारामादि ॥ ३० ॥ ३१ ॥ सर्वमिति हठादयःअकस्मादिहयःकश्चिदित्यादिश्लोकत्रयेणव्याख्याताः स्वभावस्यापि हठेएवांतर्भावः हठेनैकेचार्वाकाः दैवेनैकेकौलिकाः प्रयत्नजंप्राकृताः ॥३२॥ एतैरेवनार्थसिद्धिरितिवैदिकाइत्याह नचेति अदृश्यंधर्माधर्मरूपंप्राक्कर्मतदेवदिष्टहठादिकंसर्वमित्यर्थः ॥३३॥ अत्रपूर्वपक्षः दृ श्यतेहीति स्वभावतःयत्नतः ॥ ३४ ॥ चतुर्थंप्राक्कर्मकुशलाइत्युपहासः इतिप्रतिजानंतीत्यध्याहृत्ययोज्यं ॥ ३५ ॥ सिद्धांतमाह तथेति ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ त्रिद्वारामिति हठादित्रयंद्वारमेवअर्थसिद्धेर्मुख्यंका

ततःप्रवर्त्ततेपश्चात्कारणैस्तस्यसिद्धये ॥ तांसिद्धिमुपजीवंतिकर्मजामिहजंतवः ॥ २८ ॥ कुशलेनकृतंकर्मकर्त्रासाधुस्वनुष्ठितं ॥ इदंत्वकुशलेनेतिविशेषादुप लभ्यते ॥ २९ ॥ इष्टापूर्त्तफलंनस्यान्नशिष्योनगुरुर्भवेत् ॥ पुरुषःकर्मसाध्येषुस्याच्चेदयमकारणं ॥ ३० ॥ कर्तृत्वादेवपुरुषःकर्मसिद्धौप्रशस्यते ॥ असिद्धौनि द्यतेचापिकर्मनाशात्कथंत्विह ॥ ३१ ॥ सर्वमेवहठेनैकेदैवेनैकेवदंत्युत ॥ पुंसःप्रयत्नजंकेचित्त्रैधमेतन्निरुच्यते ॥ ३२ ॥ नचैवैतावताकार्यमन्यंतइतिचापरे ॥ अस्तिसर्वमदृश्यंतुदिष्टंचैवतथाहठः ॥ ३३ ॥ दृश्यतेहिहठाच्चैवदिष्टाच्चार्थस्यसंततिः ॥ किंचिद्दैवाद्धठात्किंचित्किंचिदेवस्वभावतः ॥ ३४ ॥ पुरुषःफलमाप्नो तिचतुर्थंनात्रकारणं ॥ कुशलाःप्रतिजानंतियेवैतत्त्वविदोजनाः ॥ ३५ ॥ तथैवधाताभूतानामिष्टानिष्टफलप्रदः ॥ यदिनस्यान्नभूतानांकृपणोनामकश्चन ॥ ॥३६॥ यंयमर्थमभिप्रेप्सुःकुरुतेकर्मपूरुषः ॥ तत्तत्सफलमेवस्याद्यदिनस्यात्पुराकृतं ॥ ३७ ॥ त्रिद्वारामर्थसिद्धिंतुनानुपश्यंतियेनराः ॥ तथैवानर्थसिद्धिंचय थैवात्मातथैवते ॥ ३८ ॥ कर्त्तव्यमेवकर्मेतिमनोरेषविनिश्चयः ॥ एकांतेनत्वनीहोयंपराभवतिपूरुषः ॥ ३९ ॥ कुर्वतोहिभवत्येवप्रायेणेहयुधिष्ठिर ॥ एकांतफ लसिद्धिंतुनविंदत्यलसःक्वचित् ॥ ४० ॥ असंभवेत्वस्यहेतुःप्रायश्चित्तंतुलक्षयेत् ॥ कृतेकर्मणिराजेंद्रतथानृण्यमवाप्नुते ॥ ४१ ॥ अलक्ष्मीराविशत्येनंशयान मलसंनरं ॥ निःसंशयंफललब्ध्वादक्षोभूतिमुपाश्नुते ॥ ४२ ॥

रणंकर्मैवेत्यर्थः आत्मादेहः देहवत्तेजडाइत्यर्थः यथालोकाइतिपाठेलोकाःलोकायतिकाः ॥ ३८ ॥ कर्त्तव्यमेवेति यथापामकामस्यसांग्रहणीष्टीराजसेवाचेतिद्वयमनुष्ठेयंतद्वदिहदिष्टपौरुषात्मकंकर्मकर्त्तव्य मेव हठपक्षस्याज्यएवेत्यर्थः एकांतेनअतिशयेनअनीहोनिश्चेष्टः हठवादीत्यर्थः ३९ ॥ भवत्येवफलसिद्धिः अलसःअसम्यक्कारी ॥ ४० ॥ असंभवेत्विति अंगवैकल्यात्कर्मफलानुत्पादेतुअस्यफलस्यहे तुः प्रायश्चित्तंदोषप्रतिसमाधानंलक्षयेत् कर्मतःफलाभावेंःगवैकल्यंकल्प्यंनतुकर्मवैयर्थ्यमितिभावः कर्मणिसांगेकृते आनृण्यंफलानुत्पादेपिनिर्दोषत्वं ॥ ४१ ॥ ४२ ॥

Digitized by Google